

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

24^e JAARGANG

WOENSDAG 27 DECEMBER 1939

No. 1252

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries.

M. F. J. Cool — Secretaris van de Redactie.

Redactie-adres: Pieter de Hoohweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagi-
na's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens
tarief. Administratie van abonnementen en advertenties:
Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Am-
sterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening
No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in
Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statist-
isch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen
f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—,
f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Dona-
teurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut
ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en
genieten een reductie op de verdere publicaties.

BERICHT.

In verband met de a.s. jaarwisseling zal het num-
mer van 3 Januari één dag later verschijnen.

INHOUD:

	Blz.
De „vicieuze spiraal” door Dr. J. J. Polak	948
De volgende Staatsleening door A. A. van Sandick met Naschrift van Prof. Dr. N. J. Polak	950
Finland door W. Glastra	951
De voorziening van koolhydraten voor de menselijke voeding in oorlogstijd door Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn	952
De Securities and Exchange Commission en de New Deal door Mr. Dr. F. E. Schmey	956
INGEZONDEN STUKKEN:	
Loonsverhoging en de stijging van de kosten van levensonderhoud door Dr. R. Claeys met Naschrift van Dr. O. Bakker	958
Statistieken:	
Groothandelsartikelen	960—961
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	959, 962

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

In ons vorig overzicht konden wij nog juist melding
maken van de plotseling zeer vaste stemming van den
Gulden, waarbij wij tevens konden constateeren, dat
de inzinking van de Dollarnoteering tot het voor de
laatste maanden ongekend lage peil van 1.87½% maar
van zeer korten duur was. Gedurende de rest van de
week bleef de Dollarkoers met kleine fluctuaties dicht
bij het traditioneele plafond van 1.88%, maar bleef
toch over het verschijnsel, dat op de markt vraag en
aanbod ongeveer in evenwicht waren, zoodat de acti-
viteit van het Egalisatiefonds tot een minimum be-
perkt kon blijven.

Opvallend was de zeer vaste houding van de Bel-
gische valuta. De monetaire autoriteiten in dit land
hebben, zooals bekend is, van tijd tot tijd een rigou-
reuzer politiek van afslachting van de speculatie ge-
volgd. Blijkbaar was deze week bijzonder gunstig ge-
acht om wederom te velde te trekken, want ook wan-
neer er wat aanbod loskwam, hebben de autoriteiten
met alle macht de koers hoog gehouden, hetgeen vroe-
ger bij veel lagere koersen, zooals bekend, geenszins
het geval was. Blijkbaar is het toelaten van vrij
grote fluctuaties met af en toe een uitknippen van
de baissiers tot systeem verheven. Heelemaal afge-
schrikt is intusschen de speculatie nog niet, getuige
het tamelijk hoge écart voor Termijnbelga's.

Het Pond heeft over het algemeen zijn relatief
gunstige stemming kunnen handhaven. De afstand
tusschen binnen- en buitenkoers bleef binnen enge
grenzen, al kwamen af en toe nog wel vrij ruime
koersschommelingen voor.

Dollars-bankpapier was niet erg in trek; waar bo-
vendien de voorraad weer was aangevuld door aan-
voeren per Clipper, bewoog zich de noteering beneden
de 2 Gulden. Zeer vast gestemd daarentegen was
muntgoud, althans voor Eagles, en tot op zekere hoog-
te ook voor Sovereigns. Gouden Tientjes waren min-
der in trek, terwijl ook baargoud lager kwam te lig-
gen. Het agio van double-Eagles is gestegen tot een
hoogterecord.

De geldmarkt bleef sedert het mislukken van de
Staatsleening vast gestemd, het spreekt vanzelf, dat
het in de verslagweek toegevozen schatkistpapier
weer met hogere rendementen uit de bus kwam.

Op de kapitaalmarkt was de situatie betrekkelijk
weinig veranderd, ook de eerste handel in de stukken
van de nieuwe leening bracht geen verrassing.

DE „VICIEUZE SPIRAAL”.

„In oorlogstijd bestaat de tendens loonsverhogingen niet te interpreteren naar haar reële inhoud, maar in meetkundige beelden. Men spreekt van de „viciëuze spiraal”. Met deze woorden schetste The Economist van 4 November jl. een verschijnsel, dat ook in Nederland geenszins afwezig is. Maar, hoewel de uitdrukking „viciëuze spiraal” op het eerste gezicht een buitengewoon grote indruk kan maken, blijkt bij nadere overweging de precieze bedoeling ervan zeer weinig helder te zijn; mogelijk staat zij zelfs sommige gebruikers ervan niet geheel duidelijk voor de geest. Deze nadere overweging leidt tot een aantal vragen. Impliceert de uitdrukking

1. dat de telkenmalige aanpassing van de nominale lonen aan de kosten van levensonderhoud zou leiden tot een prijsstijging zonder grens, dat wil zeggen, dat prijzen en lonen, als ten tijde van de Duitse inflatie in 1923, naar het oneindige zouden lopen? — Of:

2. dat dit niet het geval is aangezien en voorzover

- er naast de lonen nog andere inkomens zijn, welke niet of niet in die mate aan de gestegen kosten van levensonderhoud worden aangepast;

- de aanpassing van de lonen altijd achter de stijging van de kosten van levensonderhoud aanhinkt? — Of:

3. dat de spiraal afgeplat is en de stijging van lonen en prijzen tendeert naar een zeker evenwicht? Gegeven deze veelheid van mogelijkheden is het wellicht in het belang van de discussie omtrent de wenselijkheid van een dergelijke aanpassing van lonen en andere inkomens, aan de hand van een aantal eenvoudige berekeningen, het antwoord op de bovengenoemde vragen te geven.

Wij gaan daarbij uit van:

- het statistische feit, dat de waarde van de Nederlandse productie voor (ongeveer) 20 pCt. uit ingevoerde grondstoffen en voor (ongeveer) 80 pCt. uit in Nederland verdiende inkomens bestaat;

de twee volgende veronderstellingen:

- dat alle prijzen onmiddellijk worden aangepast aan een stijging van de productiekosten, volgens het stelsel van de vervangingswaarde;

- dat alle inkomens — lonen, salarissen, rente, ondernemersinkomens, pachten — worden aangepast aan de veranderingen in de kosten van levensonderhoud, doch met een vertraging van één maand;

- wij verwaarlozen de invloed van de prijsstijging op de Nederlandse invoer en uitvoer. Dit geschiedt niet, omdat deze invloed „te verwaarlozen” zou zijn. Integendeel, naast het probleem van de *gelijkmatigheid* van de prijzen- en inkomensstijging zijn de wenselijkheid van de prijsstijging en daarmee de juistheid van het zo gemakkelijk gebruikte praedicaat „viciëus”, in wezen een vraagstuk van de buitenlandse handel. Maar dit vraagstuk leent zich alleen voor behandeling, indien men weet, hoe het proces in het binnenland zou verlopen, indien de buitenlandse handel geen rol daarbij zou spelen.

Uit de volgende berekeningen zal blijken, dat het niet moeilijk zou zijn deze aan te passen aan zekere varianten van de onder a., b. en c. genoemde uitgangspunten, bij voorbeeld een enigszins andere samenstelling van de productie, een aanpassing van prijzen en inkomens met andere dan de veronderstelde vertragingen van respectievelijk 0 en 1 maand, een volledige aanpassing van slechts sommige inkomenscategorieën (bijv. alleen lonen) of een partiële aanpassing van de inkomens. Het is daarom niet nodig op al deze verschillende mogelijkheden in te gaan.

Het probleem, waar het hier om gaat, is zeer scherp

gesteld door Dr. Bakker¹⁾, wiens samenvatting ik ten dele, citeer:

„1. De prijsstijgingen, die thans plaats vinden, vinden voornamelijk haar oorzaak in de hogere kosten van geïmporteerde goederen.

2. Deze prijsstijgingen leiden tot stijging van de kosten van levensonderhoud en de laatste tot eisen om loonsverhoging.

3. Hieruit ontstaat de viciëuze werking van prijsstijging — loonsverhoging — prijsstijging — loonsverhoging —, enz.”

Wij zullen twee gevallen beschouwen, nl. dat van een éénmalige stijging van de importprijzen, welke vervolgens constant blijven, en dat van een voortdurende stijging van deze prijzen.

I. Eenmalige stijging der importprijzen.

Om de gedachten te bepalen, nemen wij aan, dat de prijzen van geïmporteerde goederen, d.w.z. een juist gewogen prijsindexcijfer voor deze goederen, éénmaal met 10 pCt. stijgt. De spiraal treedt in werking: het binnenlandse prijs- en inkomensniveau gaat stijgen.

1. Is er een eindpunt?

De eerste vraag, die wij ons stellen, is deze, of een zodanige stijging van alle prijzen en inkomens denkbaar is, dat een nieuw evenwicht ontstaat? Dit evenwicht kan uiteraard, volgens veronderstelling c., alleen dan ontstaan, wanneer alle reële inkomens weder op hun oude niveau zijn aangeland. Het antwoord op de hierboven gestelde vraag is bevestigend. Stel, dat na een zekere tijd „spiraalwerking” een punt bereikt wordt, dat alle prijzen en inkomens 10 pCt. hoger liggen. Daar nu alle kostenfactoren, binnenlandse en buitenlandse, 10 pCt. gestegen zijn, zijn de kosten van levensonderhoud in evenwicht, volgens veronderstelling b. Eveneens zijn de reële inkomens in evenwicht, aangezien de geldinkomens thans evenveel gestegen zijn als de kosten van levensonderhoud. Prijzen en inkomens blijven dus verder constant. De spiraal is teneinde. Derhalve: *Aanpassing van alle inkomens aan de stijging van de kosten van levensonderhoud leidt, bij een stijging van de importprijzen, tot een nieuw evenwicht, zodra zowel de geldinkomens als de kosten van levensonderhoud met een gelijk percentage als de importprijzen gestegen zijn*²⁾.

Hetzelfde evenwicht zou ook op andere wijze bereikt kunnen worden, namelijk door een appreciatie van de Gulden met 10 pCt. De stijging van de prijzen op de wereldmarkt zou daardoor juist worden gecompenseerd, en alle prijzen in Guldens konden onveranderd blijven. Hieruit blijkt duidelijk, dat de betekenis van het aanpassingsproces voornamelijk op het gebied van de buitenlandse handel ligt.

2. Het verloop in de tijd.

Wij hebben hierboven afgeleid, dat een nieuw evenwicht zou ontstaan, zodra prijzen en inkomens met 10 pCt. gestegen waren. Maar welke is de weg naar dit evenwichtspunt? Om deze te vinden moeten wij het aanpassingsproces maand voor maand volgen, aan de hand van vier indexcijfers, nl. die van de importprijzen, de kosten van levensonderhoud, de geldinkomens en de reële inkomens. Wij stellen de vier indices op 100 in de maand 0.

Maand	Imp. prijzen	Kosten v. lev.ond.	Geldink.	Reël ink.
0	100	100	100	100

In de eerste maand springt de eerste index op 110, zoals wij aangenomen hebben. De kosten van levensonderhoud stijgen onmiddellijk met $0.2 \times 10 = 2$

¹⁾ Dr. O. Bakker, „Loonsverhoging en de stijging van de kosten van levensonderhoud”, E.-S.B., 6 Dec. 1939.

²⁾ Deze conclusie is onafhankelijk van de in het uitgangspunt a. gegeven samenstelling van de waarde der Nederlandse productie.

(volgens a.); de geldinkomens blijven nog onveranderd, en de reële inkomens dalen. Derhalve:

1	110	102	100	98,0
---	-----	-----	-----	------

In de tweede en volgende maanden blijft het indexcijfer der importprijzen op 110. In maand 2 worden de inkomens aangepast aan de kosten van levensonderhoud van de vorige maand: 102. Maar daardoor stijgen deze laatste onmiddellijk weer, en wel met $0.8 \times 2 = 1.6$:

2	110	103,6	102	98,5
---	-----	-------	-----	------

In de derde maand komen de geldinkomens op 103,6, en de kosten van levensonderhoud worden weer 0.8×1.6 hoger. Enzovoorts:

3	110	104,88	103,6	98,7
4	110	105,90	104,88	99,0
5	110	106,72	105,90	99,2
6	110	107,38	106,72	99,3
7	110	107,91	107,38	99,5

Tussen de opeenvolgende getallen in de tweede (en dus ook in de derde) reeks bestaat een eenvoudig verband. Zij zijn alle gelijk aan 100 plus de som van een zeker aantal termen van de meetkundige reeks

$$2 + 0,8 \times 2 + 0,8^2 \times 2 + 0,8^3 \times 2 \dots$$

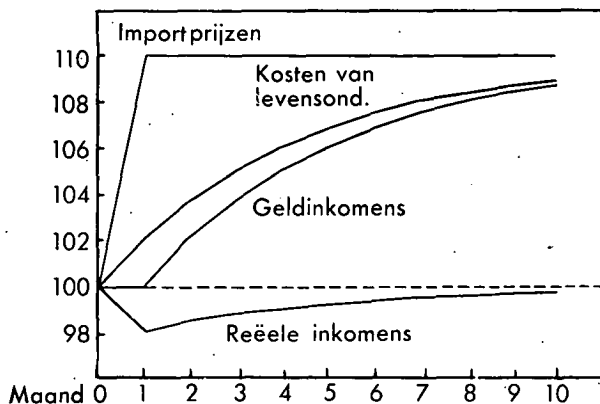
waarbij voor het cijfer van elke volgende maand telkens een term meer van deze reeks moet worden meegeteld. Volgens een bekende rekenkundige stelling zou derhalve het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud na een zeer lange tijd naderen tot

$$100 + \frac{2}{1-0,8} = 100 + \frac{2}{0,2} = 110. \text{)}$$

Tevens nadert de index van de geldinkomens tot deze waarde, zodat het reële inkomen naar 100 tendert. Op deze wijze wordt het reeds eerder afgeleide evenwicht dus geleidelijk bereikt.

Figuur 1.

Verloop van importprijzen, kosten van levensonderhoud, geldinkomens en reële inkomens bij een eenmalige stijging der importprijzen.

Indien men de formule strikt opvat, geschiedt dit eerst na een oneindig lang tijdsverloop. Practisch heeft echter na korte tijd het verschil met de evenwichtstoestand geen betekenis meer; zoals de laatste kolom toont is driekwart van het oorspronkelijke verlies aan reëel inkomen reeds in de 7e maand teruggewonnen.

In Figuur 1 zijn de vier indexcijfers voor een periode van 10 maanden getekend.

II. Voortdurende stijging der importprijzen.

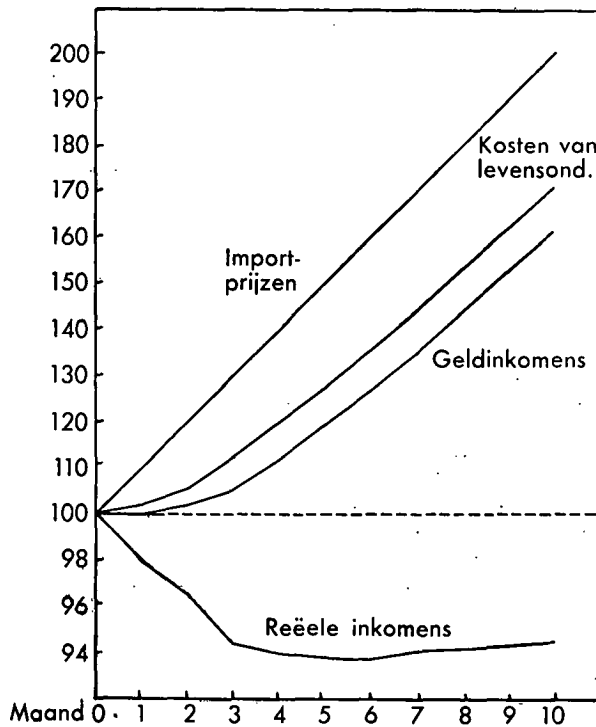
Het is te verwachten, dat het niet bij één stijging

³⁾ Als noot 2). Als i het gedeelte van de waarde is, dat door de invoer wordt gevormd, kan de vergelijking geschreven worden als $100 + 100 \frac{1 - (1-i)^{10}}{10i} = 110$.

der importprijzen zal blijven. Of toekomstige prijsstijgingen steeds sneller, of wellicht geleidelijk minder snel, zullen verlopen, kan niemand voorspellen. Het ligt daarom voor de hand een eenvoudig geval te veronderstellen, waarbij de importprijzen elke maand met een gelijk aantal punten stijgen, dus 100, 110, 120, enz. Op dezelfde wijze als onder I. kan men thans voor elke maand de andere indices berekenen. Men vindt deze voor de eerste 10 maanden in Figuur 2. Het blijkt, dat de kosten van levensonderhoud en de geldinkomens er naar tenderen, eveneens met 10 per maand te stijgen. De reële inkomens zetten in de tweede maand hun val voort. Zij vallen echter niet, zoals men wellicht zou hebben kunnen denken, door tot op 0. In de vijfde en zesde maand komen zij op een minimum, iets onder 94, en nemen daarna weer toe. Men kan bewijzen, dat ook thans „in het oneindige” de reële inkomens weer op 100 komen. Maar zij naderen nu veel en veel langzamer tot deze limiet; het duurt ongeveer vier jaar voor de 98 weer bereikt is.

Figuur 2.

Verloop van dezelfde reeksen bij een voortdurende stijging der importprijzen. (De schaal is 5 x zo klein als in figuur 1, behalve voor de reële inkomens, waarvoor de schaal in beide figuren vergelijkbaar is).

Slot.

Niemand verwacht, dat het werkelijke verloop van prijzen zo regelmatig zal gaan als in de hier gegeven eenvoudige rekenvoorbeelden. Dat was ook niet de bedoeling, waarmee zij gegeven werden. Doch zij hebben wellicht hun betekenis, doordat zij

1. aangeven, hoe het verloop zou zijn bij een vereenvoudigd, maar niet ondenkbaar, aanpassingsproces;
2. een methode aan de hand doen om het aanpassingsproces ook bij minder eenvoudige veronderstellingen te volgen;
3. het bewijs leveren, dat, ook bij een telkens herhaalde aanpassing van alle inkomens aan de stijging van de kosten van levensonderhoud, de stijging van het binnenlandse prijzen- en inkomensniveau nooit de stijging van de importprijzen zal overtreffen.

Dr. J. J. POLAK.

DE VOLGENDE STAATSLEENING.

Het mislukken der 4 pCt. Staatsleening 1940 ad f 300 millioen lag eigenlijk stilzwijgend in de emissievoorwaarden besloten. Er werd immers bepaald, dat de stukken in betaling worden genomen ter voldoening van de aanslagen in de vermogensbelasting en verdedigingsbelasting I. Welnu, een dergelijke faciliteit krijgt eerst werkelijke waarde, indien de obligaties lager noteeren dan 100 pCt. Op den parikoers, waartegen geëmitteerd werd, heeft deze concessie geen betekenis.

Dat van deze mogelijkheid een zekere optrekkende werking kan uitgaan, is wel juist. Maar deze werking verliest aan kracht, indien niet tevens wordt bepaald, dat een volgende leening niet van een zelfde bepaling zal worden voorzien. Een dergelijke belofte werd niet gegeven en kon ook niet worden gegeven. En als over eenige jaren wellicht voor f 1 milliard Staatsleeningen in de markt geplaatst zouden zijn, waarmede dergelijke belastingen zouden kunnen worden betaald, daalt het amortisatiepercentage-door-belastingbetaling zoodanig, dat er slechts een gering tegenwicht tegen een blijvende depreciatie overblijft.

In zekeren zin is elke aflosbare leening van de Overheid een anticipatie op een toekomstige belastingbetaling. Door de aflossing van een leening direct te koppelen aan een belastingbetaling krijgt de leening evenwel het karakter van een vervroegde belastingheffing en demonstreert de Staat, dat hij zichzelf als geldleener weinig vertrouwen waardig keurt. Het is moeilijk dan tezelfdertijd van het publiek vertrouwen te vragen.

De Minister van Financiën heeft deze leening een experiment genoemd. Men behoeft echter niet te experimenteren, als men voorbeelden bij de hand heeft. Duitsland had dit zelfde systeem reeds toegepast en het was daar een fiasco gebleken.

Als deze leening door de hieraan verbonden belastingfaciliteit zoo aantrekkelijk werd beschouwd, behoefde op de vaderlandsliefde ook geen beroep te worden gedaan. Men liet hen, die de leening zakelijk bekeken, vrij deze sentimentsoverweging buiten beschouwing te laten en deed anderzijds twijfel rijzen bij hen, die, bij een zakelijk minder aantrekkelijke leening, in ruime mate gehoor zouden hebben willen geven aan dit beroep op hun steun. Zoo kwam men tusschen twee stoelen te zitten. De Minister van Financiën is op het gebied der ambtelijke werkzaamheid uitermate kundig, maar den psychologischen factor kan men niet straffeloos verwaarlozen.

* * *

En toch zal de Staat opnieuw moeten leenen. Op welke wijze? Een leening met een gedwongen leening op den achtergrond is natuurlijk het eenvoudigste. De vraag, of de Staat het benodigde bedrag zal krijgen, is dan geen vraag meer. Het is evenwel een paardenmiddel. Het doet schade aan het Overheidscrediet. Voor den Staat, die zichzelf op deze wijze toch de benodigde bedragen bezorgt, is dit misschien niet zoo'n bezwaar, maar tezelfdertijd ontnaemt men de andere Overheidslichamen, zooals Provincies en Gemeenten, vrijwel de mogelijkheid op de obligatiemarkt te verschijnen met nieuwe leeningen. En speciaal de Gemeenten hebben in dezen moeilijken tijd ook geld nodig.

De schade aan het Overheidscrediet is trouwens voor den Staat zelf ook niet zonder bedenking. Zij brengt de monetaire stabiliteit in gevaar. Kan de Staat het zijn burgers werkelijk kwalijk nemen als zij hun Gulden omzetten in Dollars, indien de Staat zelf te kennen geeft niet meer vrij te kunnen leenen?

Het moet in ons land evenwel mogelijk zijn zelfs tot belangrijke bedragen vrijelijk Staatsleeningen onder te brengen.

Men moet dan echter om te beginnen afzien van het toekennen van discrimineerende faciliteiten, die bij nader inzien geen reëlen grond hebben. Wel is

het zaak de voorwaarden zoodanig te stellen, dat de kans op koersdaling werkelijk zeer gering wordt. Het aangewezen middel hiertoe is niet den rentevoet te verhoogen, maar den looptijd aanmerkelijk in te korten. Lange leeningen hebben zin, indien geleend wordt voor rendabele objecten. Met de vruchten, die het kapitaal afwerpt, wordt dan eindelijk de dienst der leening verzorgd. Het kan aannemelijk zijn, dat dan, behalve de rente, een aflossingsquote kan worden betaald, juist als de leening lang loopt, b.v. 40 jaar.

Mobilisatie-uitgaven zijn niet productief, laat staan rendabel. Hier is een kortlopende leening van stel 10 tot 15 jaar, geëchelonneerd vervallende, niet onlogisch. Het feit, dat men leent en niet zijn toevlucht neemt tot kapitaalheffingen, bewijst, dat men ondanks, ja, eigenlijk dank zij het paraat houden der weermacht, meent te durven anticiperen op een betere toekomst. Men moet er op vertrouwen, dat over een jaar of tien de oorlog weer voorbij zal zijn en de welvaartsbronnen ook van ons land weer vloeien. Dan is de tijd ook daar de Staatsleeningen weer op langen termijn op behoorlijke wijze te fundeeren. Is het economische en financieele aspect tusschen zeg 1916 en 1926 ook niet radicaal ten goede veranderd?

Als dit vertrouwen in een niet te ver verwijderde toekomst gerechtvaardigd blijkt te zijn, raken over gemiddeld twaalf jaar de houders van zulk een 10—15-jarige leening hun aantrekkelijke belegging kwijt, omdat dan de Staat, bij aflossing, wel tot plaatsing van een minder aantrekkelijke leening zal overgaan, maar loopen zij, die thans op de veertigjarige leening hebben ingeschreven, niet evenzeer de kans, dat tot conversie zal worden besloten, terwijl zij anderzijds toch ook het risico loopen, dat zij nog veel langer met een gedeprecieerde leening blijven zitten? Dit risico, dat velen thans weerhoudt om op een lange leening in te schrijven, loopt men uiteraard niet als een kortlopende leening wordt uitgegeven.

Het is duidelijk, dat zelfs voor een 10—15-jarige leening op het oogenblik wel 4 pCt. rente zal moeten worden betaald. Want het éénjarige schatkistpapier doet reeds 3½ pCt. rente. Maar juist als de leening kort loopt, is dit voor den Staat niet zoo'n bezwaar.

Nog een kwestie is hierbij van groot belang. De Staat kan zich, zeker onder de tegenwoordige omstandigheden, niet veroorloven, dat zijn leeningen niet slagen. Er moet van te voren volkomen zekerheid bestaan, dat de leening als geslaagd kan worden beschouwd. Zulks is op drie manieren te bereiken:

1. Door de leening niet als guichet-emissie te behandelen, maar te trachten deze over te doen aan een consortium van banken en anderen, zooals de leden van het Beleggingskartel, dat de gloedvolle woorden van zijn voorzitter dan ook wel in daden zal willen omzetten.

2. Door een emissie open te stellen zonder een totaal op te nemen bedrag te noemen, zooals b.v. in Engeland, dat op financieel gebied beter thuis is dan welk ander land ook, zoo dikwijls gebeurt.

3. Door de sociale fondsen ten deele te laten optreden als stille inschrijvers, die het benodigde bedrag vol maken. Dit is zeker geen fraaie figuur, maar het is toch nog beter dan eerst mede te deelen, dat de leening niet geslaagd is en achteraf toch nog het restant bij de fondsen onder te brengen, waardoor het psychologische effect der mislukking blijft bestaan.

A. A. VAN SANDICK.

N a s c h r i f t. Ik ben geen vriend van redactionele onderschriften. Maar in dit geval is er aanleiding voor, ten opzichte van schrijvers kritiek op de leningpolitiek der regering. Hier heerst misverstand door geheel verschillende gedachteninstelling.

De heer Van Sandick beziet de Staatsleening 1940 uit zuiver calculatorisch oogpunt. Is de rentabiliteit minstens gelijk aan die, welke andere beleggingen van

gelijke klasse opleveren? Is de belastingfaciliteit een zodanige attractie, dat er koersstijging kan worden verwacht? Biedt de combinatie van rentevoet en valuta betere of even goede perspectieven als belegging elders, bijv. in Amerika? Ziedaar de stereotype vragen van den „Old Deal”.

Begrijp ik echter den gedachtengang van den Minister van Financiën goed, dan heeft hij op een schoorvoetend doorbreken van een „New Deal” gerekend. Hij heeft verwacht, dat het Nederlandsche volk in dezen tijd, waarin zijn bestaan op het spel staat, bereid zou zijn, een half procentje rente te offeren bij het leveren van zijn bijdragen in de financiering van landsverdediging en volksvoorziening. Hij heeft niet méér van de inschrijvers verlangd dan dat halve procentje rente: hij heeft hen gevrijwaard tegen het kapitaalverlies, dat anders het gevolg zoude zijn van een nadelig verschil tussen rentevoet en rentestand. Dáárvoor dient de belastingfaciliteit. En hij is te zeer man van eer om die belastingfaciliteit waardeloos te maken door haar aan volgende leningen te verbinden in grotere mate dan zij hier was geprojecteerd, hij kent bovendien, èn als jurist, èn als mens, den geest van art. 1374 lid 3 en art. 1375 B.W.

In dit licht gezien meen ik te mogen betwijfelen, of de Minister den psychologischen factor heeft verwaarloosd. De ruime deelneming van de kleinere beleggers, die meer psychologisch dan calculatorisch plegen te werk te gaan, is ten deze van belang. De heer Van Sandick moge zichzelf ook afvragen, of men den psychologischen factor niet te zeer verwaarloost, indien men de thans reeds enige maanden lang waargenomen transatlantische kapitaalvlucht tracht te verklaren uit vrees voor eigen valuta en twijfel aan de credietwaardigheid van eigen overheidslichamen.

Slechts op één punt heeft de Regering wellicht den psychologischen factor inderdaad verwaarloosd: op het punt van de propaganda. Een schrijver in ons vorige nummer (blz. 933/34) heeft dit reeds in het licht gesteld ten aanzien van een speciaal onderdeel der leningsvoorwaarden. Hoeveel te meer is propaganda nodig, als men, zij het nog zeer voorzichtig, op den grondslag van een „New Deal”, van een nationaal gevoelen, tracht te overwinnen den alouden, zuiver calculatorischen gedachtengang, die in financiën kring, blijkens het betoog van den heer Van Sandick, ook in dezen tijd en ook ten opzichte van den Staat nog richtsnoer kan zijn. P.

FINLAND.

De gebeurtenissen van de laatste maanden en in het bijzonder de laatste weken hebben, althans voorloopig, een einde gemaakt aan de bloeiende economische ontwikkeling van een kleinen staat, die in de ruim twintig jaren na het bevechten van zijn eeuwenlang gederfde vrijheid als zelfstandige natie, getoond heeft wat taaië energie, gepaard aan ruim beschikbare natuurlijke rijkdommen, vermogen.

De ontwikkeling van het Finsche economische leven is wel zeer voorspoedig geweest. Tijdelijke tegenslagen, vooral van externen aard, werden vrij spoedig overwonnen, niet in het minst door de groote mate van aanpassingsvermogen van het economische leven en de snelle heroriëntatie van het productie-apparaat, indien zulks wenschelijk scheen.

Buitenlandsche handel.

Na de vrijmaking van Rusland in politiek opzicht in 1917, werden eveneens de economische banden zoo goed als geheel doorgesneden. Het aandeel van Rusland in den totalen Finschen buitenlandschen handel, dat in de periode 1911—1915 nog bijna 40 pCt. bedroeg, daalde snel en beliep in 1937 nog slechts 1.02 pCt.

Finland ging zich op het Westen oriënteren. Het tijdelijk toegenomen handelsverkeer met de Scandinavische nabuurlanden bood op den duur niet voldoende de perspectief en liep gaandeweg relatief terug. Op-

vallend sterk was de stijging van de handelsbeweging met Engeland.

In den totalen buitenlandschen handel van Finland was het aandeel van de voornaamste landen in 1937 resp.: Engeland pl.m. 35 pCt., Duitschland ruim 16 pCt., de Vereenigde Staten en Zweden elk ongeveer 8 pCt., België 5 pCt. en Nederland 4 pCt. De sterke toeneming van het aandeel van Engeland vond vooral na 1929 plaats.

De handelsbalans met de verschillende landen is zeer uiteenlopend. Die met Zweden is sterk passief, evenals die met Duitschland. De uitvoer naar Engeland is daarentegen ongeveer tweemaal zoo groot als de invoer uit dat land.

De totale handelsbeweging onderging tijdelijk zeer sterk den invloed van de depressie. Het reeds na 1931 intredende herstel echter leidde tot voordien ongekend hooge cijfers in 1937:

Finsche handelsbeweging (in mill. Fmk.).

	1929	1931	1937	1938
Invoer	7001	3465	9162	8492
Uitvoer.....	6430	4457	9380	8398
Saldo.....	— 571	+ 992	+ 218	— 94

Reeds uit de cijfers van de hier weergegeven jaren blijkt de gunstige ontwikkeling van de handelsbalans in actieve richting; deze beweging komt overeen met de algemeene tendens van een vóór 1930 vrijwel voortdurend passieve, naar een daarna steeds actieve balans. Het jaar 1938 echter geeft een terugslag te zien, alsmede een terugkeer van het passieve saldo.

De belangrijkste uitvoerposten zijn: hout (waarvan de meer of minder bewerkte houtwaren een steeds grooter aandeel uitmaken), cellulose, papier en agrarische producten (vnl. boter); dus producten van boschbouw, de daarmee samenhangende industrie en landbouw. Dat deze tamelijk eenzijdige samenstelling van den uitvoer gevaaren in zich bergt, bleek reeds eenige malen, niet het minst in de laatste maanden.

Industrieel ontwikkeling en conjunctuur.

Nauw samenhangend met den buitenlandschen handel is de binnenlandsche nijverheid. Deze heeft met den handel een groote ontwikkeling doorgemaakt. Niet alleen echter de direct bij den buitenlandschen afzet betrokken exportindustrie, maar ook de takken van nijverheid, die voor de binnenlandsche markt produceeren breidden zich steeds uit, hetgeen een belangrijke steun voor de binnenlandsche conjunctuur betekende, een factor, die zich bij de tijdelijke inzinking op de houtmarkt in 1934—1935 in belangrijke mate compenseerend deed gevoelen.

Het indexcijfer der industrieel productie (1926 = 100) geeft een belangrijke aanwijzing omtrent de conjunctureel ontwikkeling van het land. Het bedroeg voor de jaren 1928, 1931 en 1937 naar de waarde resp. 124, 80 en 195; naar den omvang waren deze cijfers resp. 123, 96 en 179. De recente ontwikkeling van de voor de binnenlandsche markt werkende industrie was relatief het gunstigst.

De depressie deed zich zeer snel gevoelen (1929 vertoonde nl. reeds een vrij sterke daling ten opzichte van 1928), doch maakte vrij spoedig wederom voor een herstelbeweging plaats. Reeds in 1932 was het laagtepunt van 1931 overwonnen, en sindsdien bereikte de productie een steeds hoger niveau.

Monetaire en financieel toestand.

Ten aanzien van de financieel verplichtingen aan het buitenland heeft de prompte betaling van rente en aflossing op Amerikaansche leeningen door Finland een zekere vermaardheid gekregen. Dit symp-toom mag inderdaad als een aanwijzing omtrent de gezonde financieel situatie worden opgevat. De totale schuld, aanvankelijk grootendeels aan het buitenland, is geleidelijk afgenomen, totdat de eerste maanden van 1939 wederom een kleine stijging te zien gaven.

Teneinde de betalingsbalans te verlichten, werd de

buitenlandsche schuld tevens regelmatig in binnenlandsche verplichtingen omgezet, wat mede wijst op een toegenomen interne kapitaalkracht van het direct na den vrijheidsoorlog nog zeer arme land.

Van 1933 tot 1938 daalde de totale schuld van 4430 tot 3554 miljoen Fmk.; de buitenlandsche schuld van 3665 tot 1078 miljoen Fmk.

De betalingsbalans van Finland, waarvan wij hierbij de saldi over 1937 en 1938 laten volgen, geeft een gunstig beeld te zien.

Saldi van de betalingsbalans van Finland (in mill. Fmk.).

	1937	1939
Loopende posten		
Goederenbew. (excl. goud) ..	+ 218	- 94
Renten en dividenden	- 195	- 150
Overige diensten.....	+ 775	+ 750
waarvan: Scheepvaart ..	+ 1000	+ 980
Goud	+ 180	-
Kapitaalbeweging		
Op langen termijn.....	- 700	- 390
Op korten termijn.....	- 470	- 60
Totaal	-1170	- 450

Het passieve saldo voor renten en dividenden nam geleidelijk af, de saldi voor overige diensten namen toe, hoewel in dezen post en dien voor goederen in 1938 een reactie plaats vond.

Ook monetair ontwikkelde de situatie zich in Finland gunstig. Na het herstel van den gouden standaard in 1925 werd geleidelijk aan de monetaire reserve vergroot. Vooral in de laatste jaren nam de goudvoorraad sterk toe, zoodat men bij de ontstane moeilijkheden van den huidige oorlog den eersten stoot kon opvangen. De goudreserves waren nl. van 1933 tot 1938 gestegen van 1277 tot 3402 miljoen Fmk.

Oorlogsmoeilijkheden.

Het uitbreken van den Europeeschen oorlog in begin September plaatste ook Finland voor de vrijwel overal ondervonden moeilijkheden. De prijzen stegen, een groote kooplust van het publiek beïnvloedde handel en bankwezen, de circulatie nam toe en de deviezenpositie werd iets ongunstiger.

Zeer sterk werd echter Finland getroffen in zijn buitenlandschen handel. Zooals hierboven vermeld, was deze sterk op het Westen (d.w.z. op de landen buiten het Oostzeegebied) georiënteerd. De Deutsche controle op de scheepvaartwegen tusschen Finland en zijn grootsten afnemer (Engeland) legde het verkeer hierlangs goeddeels lam.

Een uitweg via het Noorden was wegens gebrek aan verkeersmiddelen voorshands onmogelijk en vervoer via Scandinavië was te kostbaar.

Ook de invoer werd door dezen stand van zaken sterk beïnvloed, hoewel in iets mindere mate, gevolg: een toenemen van de buitenlandsche betalingsmoeilijkheden.

Rigoreus werd op vele onderdeelen van het economische leven ingegrepen om de bezwaren zooveel mogelijk het hoofd te bieden.

Een strenge deviezencontrole werd ingesteld; in- en uitvoer, prijzen en productie werden onder nauwlettend toezicht geplaatst en vele andere maatregelen genomen.

Hoe deze alle gewerkt hebben is slechts in zeer geringe mate tot uiting gekomen. Het betrekken van Finland zelf in den oorlog heeft aan het aspect van al deze vraagstukken van Finland als neutrale mogendheid een scherpe wending gegeven. Volledige omschakeling van het economische leven op de behoeften van de landsverdediging, de mobilisatie van het meere deel der arbeidende bevolking en de blokkade van de kusten maken het onmogelijk de hierboven geschetste lijnen tot op den huidige dag door te trekken. Zij geven slechts een beeld van de grondslagen waarop de Finsche volkshuishouding rustte, toen de beproeving voor het land een aanvang nam, en deze grondslagen waren gezond.

W. GLASTRA.

DE VOORZIENING VAN KOOLHYDRATEN VOOR DE MENSCHELIJKE VOEDING IN OORLOGSTIJD.

De broodgranen.

Ons tarwebrood wordt gebakken uit zachte inlandsche tarwe en uit buitenlandsche harde tarwe. De inlandsche zachte tarwe heeft een eiwitgehalte van 12 tot 14 pCt. en een zetmeelgehalte van 70 à 72 pCt. De buitenlandsche harde tarwe heeft van 16.5 tot 17.25 pCt. eiwit en 64 à 67.5 pCt. zetmeel. Niet alleen heeft dus de harde tarwe een hooger eiwit- of glutengehalte, maar ook de kwaliteit van dit eiwit is beter, waardoor het rijzingsproces van het meel bij de gisting beter verloopt, indien onze zachte tarwe daarmee vermengd wordt.

Wel kan men uit onze zachte tarwe met behulp van chemische middelen eveneens lossere en gemakkelijker verteerbaar brood bakken, maar het staat toch wel vast, dat tot nog toe door menging van zachte met harde tarwe een meelsoort met de beste baktechnische eigenschappen verkregen wordt. In oorlogstijd, als men niet over harde tarwe beschikt, kunnen deze chemische middelen echter van beteekenis zijn.

Jaren lang heeft het „Kaiser Wilhelm Institut für Züchtungsforschung“ van Müncheberg zich toegelegd op het kweken van rogge- en harde tarwevariëteiten met 2 à 3 pCt. meer eiwit, die een betere bakwaarde hebben om daarvan ook eiwitrijker oorlogsbrood te maken. Geheel geslaagd is men daarin nog niet. Dergelijke harde tarwesorten kunnen wij niet in hoeveelheden van beteekenis in Nederland verbouwen.

Het uitmalen van het meel.

Normaal wordt het tarwemeel tot ongeveer 70 pCt. uitgemalen. Bij het bruine brood is de graankorrel echter veel verder uitgemalen, terwijl het meel met 5 pCt. roggemeel vermengd wordt. Tijdens den oorlog 1914—1918 werd zoowel het roggemeel als het tarwemeel in Duitschland tot op 95 pCt. uitgemalen. Daardoor kwamen meer eiwitten, vetten, lecithine, minerale zouten en vitaminen in het brood. Maar de voederwaarde van de zemelen liep er sterk door achteruit.

Volgens Rübner is dit niet gewenscht. Deze berekent, dat het geen zin heeft om het graan tot meer dan 80 pCt. uit te malen, omdat bij dit percentage het aantal calorieën, dat in het meel aanwezig is, vermeerderd met de eiwitten en het vet, die door het rundvee uit de zemelen worden geproduceerd in den vorm van melk en vleesch, dan equivalent is aan het aantal calorieën, die het tot 95 pCt. uitgemalen meel zou opleveren¹⁾. Geenszins wordt betwijfeld, dat volkorenbrood voor normale personen gezonder is, dan wit tarwebrood. Maar in oorlogstijd wordt het meel gemengd met melasse, aardappelpulp, bieten-snijdsel, koolraap, gemalen beukenbast, gepulveriseerd stroo, dat te voren met alcaliën is behandeld, wikken, bloed, enz. De verteerbaarheid vermindert daardoor aanzienlijk en darmstoornissen kunnen daaruit voortvloeien. Onder die omstandigheden verdient het geen aanbeveling die onverteerbaarheid nog te bevorderen door het brood nog tot 95 pCt. uit te malen. Inderdaad lijkt het daarom niet gewenscht om broodgranen tot meer dan 80 pCt. uit te malen in oorlogstijd.

De toeneming van het broodgraanverbruik in oorlogstijd.

Er is reeds op gewezen, dat, doordat in oorlogstijd een veel grooter aantal mannen en vrouwen lichame-

¹⁾ Dr. Max Rübner. Das Ernährungswesen im allgemeinen. Siehe die bundel Deutschlands Gesundheitsverhältnisse unter dem Einfluss des Weltkrieges. Dl. II p. 38.

lijken arbeid moet presteeren, teneinde en in de behoefte van de defensie-organen en in die van de burgerbevolking te voorzien, het broodgraanverbruik belangrijk stijgt. Neemt men aan, dat voor één soldaat aan het front, ongeveer 8 arbeiders en arbeidsters achter het front aan het werk moeten worden gezet, dan zijn voor een leger van ruim 300.000 man dus 2.5 miljoen arbeiders noodig. Deze zullen in verband met hun meerdere arbeidsprestatie 60.000 ton meer graan verbruiken²⁾.

Het broodgraanverbruik in oorlogstijd.

Het juiste verbruik aan meel per hoofd van de Nederlandsche bevolking is niet bekend. In Nederland werd gemiddeld in 1937/38 644.000 ton tarwemeel en bloem geproduceerd. Het invoersaldo van meel bedroeg toen gemiddeld 53.800 ton, zoodat de gemiddelde tarwemeelconsumptie 697.800 ton of 77 kg per hoofd heeft bedragen (alleen in 1938 echter 720.000 ton).

De hoeveelheid roggemeel, die verbruikt is, is niet bekend, doch moet belangrijk zijn, *daar een verbruik van 77 kg broodgraan per hoofd en per jaar, dat men uit de totale tarwemeelconsumptie kan afleiden, als alleen tarwebrood werd gebruikt, vergeleken met het Deutsche verbruikscijfer, dat 100 kg per hoofd bedraagt, stellig veel te laag is.*

Neemt men een normaal verbruik aan meel van 100.25 kg per volwassene aan, wat per volwassene en per dag 274 gram meel dus nog geen half brood van 400 gram bedraagt (het distributierantsoen in 1918), dan komt het verbruik per hoofd op $\frac{100.25}{1.211} =$

82 kg en dat van de Nederlandsche bevolking van 8.8 miljoen zielen op 721.600 ton meel³⁾. Bij een uitmaalpercentage van 80 pCt. komt dit neer op een graanbehoefte van ongeveer 900.000 ton graan uitsluitend voor het brood. Hierbij moet in verband met de vermeerderde arbeidsprestatie in oorlogstijd nog 60.000 ton worden opgeteld.

Het totale verbruik aan broodgraan zal dus in oorlogstijd ongeveer 960.000 ton bedragen. Onze tarweoogst bedroeg in 1936 en 1937 gemiddeld 343.300 ton, de rogge-oogst 434.400 ton, tezamen dus 862.400 ton. Wij zullen dus niet in onze behoefte aan tarwe en rogge als broodgraan in oorlogstijd kunnen voorzien.

Intusschen is hier nog geen rekening gehouden met het tarwemeelverbruik van de banketbakkerij, de bloemverwerkende industrie en diverse andere soorten verbruik, o.a. keukenverbruik. In 1938 werd bijna 720.000 ton tarwemeel verbruikt, waarvan bijna 570.000 ton als broodmeel werd verwerkt. De rest van het meel was roggemeel. Voor alle andere doeleinden behalve voor broodmeel is dus 150.000 ton tarwemeel verwerkt⁴⁾. Bij een uitmaling van 70 pCt. is daar dus ongeveer 210.000 ton graan voor noodig, zoodat het totale graanverbruik, dat tot meel vermalen werd, 1.170.000 ton graan bedragen heeft. In oorlogstijd zal in totaal dus 1.170.000 ton of rond 1.2 miljoen ton voedselgraan inclusief graan voor diverse doeleinden, noodig zijn. *Wij dienen dus per jaar ongeveer 370.000 ton voedselgraan en graan voor diverse doeleinden te importeeren boven de hoeveelheid rogge en tarwe, die wij zelf produceeren.*

²⁾ Zie voor de berekening E.-S.B. van 1 November 1939, p. 807.

³⁾ Volgens Quidam's „Nieuwe Handboek voor de Broodbakkerij” worden uit 100 kg tarwe met 15 pCt. watergehalte, rekening houdende met het verlies aan droge stof door de gisting en 1 pCt. verlies door morsen 153.3 kg brood geproduceerd. De verhouding brood tot meel is dus 3 : 2. Volgens Amos Process of Flour manufacture p. 138 is deze verhouding 38 : 28. Bij bovenstaande berekening is deze verhouding 100 : 156.

⁴⁾ De cijfers zijn ontleend aan Dl. XXI der „Landbouwcrisismaatregelen, hun uitwerking en uitvoering” p. 13 en Dl. XXII p. 11.

De vermenging van het meel met andere meelsoorten.

Meel kan tot een hoog percentage met aardappelmeel worden vermengd. De voedingswaarde van het meel gaat niet zoo heel veel achteruit als men het meel mengt met 20 pCt. aardappelmeel. Door toevoeging van tritamine kan men het rijzen bevorderen, daar dit anders door het tekort aan gluten verminderen zou.

Dit brood is beter dan roggebrood en blijft langer versch, maar heeft minder eiwit. In stede van 5 à 20 pCt. aardappelmeel kan men echter ook viermaal dit kwantum aan verse gemalen aardappelen door het brood verwerken. In Duitschland voerde men in het „K. K. Brot” (Kriegskartoffel Brot) het percentage tot boven de 20 pCt. op. Aanvankelijk bestond echter het meel van dit brood uit 56 deelen tarwe-, 21 deelen rogge- en 20 deelen aardappelmeel.

Volgens dagbladberichten zou het Nederlandsche oorlogsbrood, waarmede thans proeven genomen worden, bestaan uit 60 pCt. tarwe- en 25 pCt. roggebloem en 15 pCt. aardappelmeel.

Behalve aardappelmeel en aardappelen, komt maïsmeel wellicht het eerst in aanmerking om als broodmeel gebruikt te worden. Dit is vooral in Italië gebeurd.

Maar ook het Deutsche brood bevatte in 1938 nog 7 pCt. maïsmeel, teneinde een tarvevoorraad te kunnen vormen en deviezen te sparen. Zelfs meel, dat 80 pCt. maïsmeel bevat, geeft nog een smakelijk bruin brood, zooals Indische bakproeven reeds hebben beezen.

Maïs moet echter ingevoerd worden (wij produceeren zelf maar ongeveer 4000 ton inheemsche maïs) en kan ook niet voor onbepaalde tijd worden opgeslagen zooals aardappelmeel. *Voor menging tot 20 pCt. met aardappelmeel is 145.000 ton aardappelmeel noodig, maar daardoor spaart men 192.000 ton broodgraan uit. Daarvoor in de plaats zijn echter 725.000 ton aardappelen noodig, want één hl aardappelen van 61 kg levert ongeveer 12.5 kg meel op.*

Per ha bedraagt de gemiddelde opbrengst 426 hl aardappelen. In goede jaren kan die opbrengst zelfs tot 480 hl stijgen, zoodat dus minstens 5.32 ton meel per ha wordt geproduceerd. De opbrengst per ha tarwe bedraagt gemiddeld 2.9 ton, die dus bij 80 pCt. uitmaling 2.23 ton meel opleveren. Een ha consumptie-aardappelen levert dus ruim tweemaal zooveel meel op dan 1 ha tarwe.

Besparing van graanverlies bij het dorschen.

Volgens Brouwers zou het dorschverlies bij gemakkelijk te dorschen graan ongeveer 0.14 pCt. bedragen, bij moeilijk te dorschen graan 1.49 pCt.⁵⁾

In het algemeen kan men deze verliezen tot 1 pCt. beperken, wat bij een totaal graanareaal van 500.000 ha en een opbrengst van 20 miljoen hl graan op een verlies van 200.000 hl neerkomt. Maar in de practijk is dat dorschverlies voornamelijk door onzuivere instelling van de machines veel grooter en meestal 3 pCt., wat neerkomt op een verlies van 400.000 hl graan of ongeveer 30.000 ton graan. Het was dan ook een verstandige daad van de Regeering een dorschverbod af te kondigen, maatregelen te nemen, dat het dorschen zoo goed mogelijk plaats zou hebben en dorschmachines uit de westelijke gebieden van ons land naar het Oosten te zenden, waardoor aanzienlijke verliezen op het graan bij het uitdorschen werden voorkomen.

Voorts zijn thans ook door de Regeering maatregelen genomen van verscherpt toezicht door den Nederlandschen Algemeenen Keuringsdienst op het zaai-

⁵⁾ J. Brouwers. Verliezen bij het dorschen, „De Boerderij” No. 52, 1939.

zaad, waardoor stellig een hooger rendement van den graanoogst kan worden verwacht.

De aardappel.

Een andere bron voor de voorziening met koolhydraten zijn de aardappelen. Uitvoerig werd vroeger reeds ingegaan op het verbruik van aardappelmeel, van dextrine en van glucose voor de menselijke voeding en het gebruik daarvan in de industrie in een artikel, dat 11 Januari 1939 in dit tijdschrift is verschenen. Daarnaar moge ter bekorting worden verwezen.

Het totale met aardappelen beplante areaal schommelde vanaf 1920 tot aan de crisis steeds tusschen de 170.000 en 175.000 ha. Het hoogst was het met fabrieksaardappelen beplante areaal na het uitbreken van de crisis in 1935, toen het 35.031 ha bedroeg. In de laatste jaren bedroeg het met consumptie-klei-aardappelen beplante areaal rond 50.500 ha, dat van zand-aardappelen 41.000 ha, dat van fabrieksaardappelen 30.000 ha, totaal dus slechts ruim 120.000 ha. Zonder veel bezwaar zal dus het aardappelareaal nog belangrijk kunnen worden uitgebreid⁶⁾.

Er werd reeds op gewezen, dat de voedselproductie van 1 ha aardappelen voor de menselijke consumptie, aanzienlijk grooter is dan die van 1 ha tarwe.

Nog grooter zijn de verschillen bij het gebruik van aardappelen als veevoeder. Hierbij rekent men, dat de vervoeding van 1 ton rogge gelijk staat met die van 4 ton aardappelen. De gemiddelde opbrengst van voeder-aardappelen op zandgrond bedraagt 396 hl of ongeveer 24 ton, die dus equivalent zijn aan 6 ton rogge.

De gemiddelde rogge-opbrengst per hectare bedraagt echter slechts 2.05 ton, zoodat de voederopbrengst bij het verbouwen van aardappelen dus op zandgrond bijna driemaal zoo groot is.

Daarbij komt nog, dat door uitbreiding van het aardappelareaal een toeneming van ongeveer 10 pCt. van den rogge-oogst kan worden verwacht, daar rogge na de aardappelen wordt uitgezaaid. De aardappel is dus ook voor de vruchtwisseling van halmvrucht met bladvrucht van beteekenis.

Een groot deel van den Duitschen bodem produceert het meest onder het driegesternte van den landbouw „granen, aardappelen, voeder- en suikerbieten”. Maar de hakbouw is duurder en aan arbeidsloon kost één ha aardappelen per jaar f 120 meer dan een ha graan.

Bederf van aardappelen.

Groote hoeveelheden aardappelen gaan jaarlijks door ademen, kiemen, bevriezen en rotten verloren. Meestal bederft hierdoor van 5—14 pCt. van den aardappelenoogst. Bij een productie van 28.6 miljoen hl consumptie-aardappelen in 1937 beteekent dit een verlies van 2.6 miljoen hl, als men een gemiddelde van 9 pCt. aanneemt. Onder ongunstige omstandigheden kan dit percentage belangrijk hooger zijn.

Thans gaat er in Duitschland veel minder van den oogst verloren dan vroeger. „Kartoffeldämpfkolonnen” van den Duitschen arbeidsdienst rijden in den oogsttijd het aardappelareaal af, voor zoover men plaatselijk niet over installaties beschikt. De aardappelen wor-

⁶⁾ Volgens een bericht in de dagbladen van 9 December is voor het aanplanten van blauw maanzaad (thans met een beplant oppervlak van 2740 ha), mosterdzaad (25.000 ha), karwijzaad (2100 ha), suikerbietenzaad (1000 ha), vlas (25.000 ha), uien (6000 ha) en enkele andere zaden na 1 Januari 1940 een vergunning noodig. Voor den verbouw van haver (163.000 ha in 1939) is slechts een oppervlakte van 1/2 van het bouwland van elk bedrijf toegestaan. Op deze wijze schijnt de Regeering dus plantareaal ter beschikking te willen krijgen voor andere voedingsgewassen, dus eventueel voor aardappelen.

den gestoomd, daarna ingekuild, ingestampt en afgesloten met een aardlaag. Het rundvee, de varkens en kippen eten dit voeder gaarne.

Ook in ons land is vooral door de bemoeiingen van Prof. Visser, die een installatie construeerde, waarin het stoomen der aardappelen op f 1.10 per ton komt te staan, en door Ir. Lankwaarden veel bereikt.

Groote besparingen op bederf zijn daardoor mogelijk geworden en de beteekenis van de aardappelen als veevoeder is daardoor aanzienlijk toegenomen.

De klei-aardappelen blijven langer goed dan de zand-aardappelen. Het is echter noodig om tijdig een voldoende kwantum vroege aardappelen op de markt te brengen, omdat juist in de voorjaarsmaanden het grootste bederf en zetmeelverlies plaats heeft door ademen en kiemen.

Het gebruik van aardappelen voor alcoholbereiding.

Onze stokerijen gebruiken voornamelijk maïs, gerst en rogge als grondstof. Sommige dier graanstokerijen, zooals de „Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek” te Delft, leggen zich toe op het produceeren van goede bakkersgist. Ook suikermelasse wordt op spiritus verwerkt.

Het spreekt vanzelf, dat in oorlogstijd deze fabrieken op den duur moeilijk aan grondstoffen zullen kunnen komen als de blokkademaatregelen verscherpt worden. Evenals de bierbrouwerijen zal men rijst en tapiocameel in stede van gerst kunnen verwerken. Doch ook de aardappel zal in aanmerking daarvoor kunnen komen.

Bovendien kan bij een mogelijk benzinetekort de alcohol ook als motorspirit gebruikt worden. Evenals in ons mijn-district heeft men in Duitschland thans meerdere bedrijven, die alcohol fabricceeren uit acethyleen (met calciumcarbide als uitgangspunt) via acetaldehyde, met waterstof en een katalysator.

Ook door „Verschwelung” van bruinkool kan methanol, een mengsel van twee deelen aethyl-alcohol en een deel methylalcohol worden gewonnen, dat als motorspirit gebruikt wordt.

De bakkersgist kunnen wij echter niet missen en dit product kan niet door de kolenchemie worden gewonnen.

Tijdens den wereldoorlog heeft groote vraag naar gist en alcohol bestaan, daar voor de bereiding van springstoffen veel alcohol noodig was. In Duitschland bedroeg het verbruik van alcohol voor dat doel in 1917 2.36 hl per soldaat en per jaar, zoodat dus niet minder dan 23.6 miljoen hl per jaar daarvoor noodig was, waarvoor ongeveer 23 miljoen ton aardappelen als grondstof dienden. Thans zullen door de vorderingen der kolenchemie veel minder aardappelen in Duitschland voor de alcoholproductie noodig zijn.

De aardappel als ruw-eiwit producent.

Door Prof. Fink van het „Institut für Gärungsgewerbe” is een biologische eiwit-synthese gevonden, waarbij men zonder al te groote investeeingen middels het „Eiweis-Schlempe Verfahren Fink” uit de 2.4 miljoen ton aardappelen, die thans in Duitschland voor de vervaardiging van alcohol worden gebruikt, 78.400 hl alcohol verkrijgt en voorts 158.000 ton ruw-eiwit, aanwezig in 715.000 ton gedroogde spoeling, die als veevoeder wordt gebruikt en waarin 25 pCt. eiwit zit. Bij de normale verwerking van die 2.4 miljoen ton aardappelen op alcohol, verkrijgt men 2.4 miljoen hl alcohol en maar 51.000 ton eiwit die in de 227.000 ton gedroogde spoeling zit. Voor vredeomstandigheden schijnt het procédé nog te duur te zijn. In oorlogstijd kan het voor de voorziening van veevoedereiwit van beteekenis zijn.

De suikerproductie in oorlogstijd.

In 1937 en 1938 besloeg het gemiddelde suikerbietareaal ongeveer 43.000 ha. De suikerproductie be-

droeg in die jaren gemiddeld 282.600 ton, terwijl het uitvoeroverschot van melis en suiker 23.750 ton en het invoeroverschot van ruwe suiker 118.000 ton bedroeg.

Wij zijn dus voor ongeveer een derde onzer suikerconsumptie van het buitenland afhankelijk, zolang wij den export van suikerbevattende artikelen (gecondenseerde melk, chocolade, enz.) op hetzelfde peil willen handhaven. Door uitbreiding van het areaal tot ongeveer 60.000 ha zouden wij dus in onze suikerbehoefte kunnen voorzien. Suiker is echter bij ons meer een luxe- en genotmiddel dan een bron van koolhydraten en het is dus niet gewenscht het suikerearaal blijvend uit te breiden. *Maar wel is het gewenscht, om zolang dit mogelijk is, een reservevoorraad Indische suiker op te slaan van 400.000 ton, de import dus van 4 jaar. Want geraffineerde suiker en aardappelmeel zijn waren, die zich lang laten opslaan, zonder te bederven. Wordt het noodig om ons bietenareaal met het oog op de voedselvoorziening in te krimpen, dan kunnen wij op die suikerreserve terugvallen⁷⁾.*

De raffinaderijen zouden thans weldra den terugslag ondervinden van een tekort aan ruwe biet- en rietsuiker. Dit zal, wanneer men over voldoende riet-suikervoorraden beschikt, niet het geval behoeven te zijn.

Onze melasse wordt thans grootendeels verwerkt op alcohol. In de jaren 1937/'38 werd gemiddeld 69.500 ton melasse verwerkt! Maar in 1918 werd de melasse voornamelijk als veevoeder gebruikt. Dat zal ook nu het geval zijn, als de blokkademaatregelen verscherpt worden.

Erwten en boonen.

Het percentage aan koolhydraten schommelt bij erwten en boonen van 47 tot 52 pCt. In 1937 bedroeg de aanplant van boonen en erwten ongeveer 72.000 ha met een totale opbrengst van 83.700 ton erwten, 16.800 ton stamboonen en 33.400 ton andere boonen, dus een totaal van 134.000 ton. Het uitvoersaldo bedroeg echter ongeveer 21.000 ton, zoodat de eigen consumptie slechts 83.000 ton heeft bedragen of ongeveer 84 pCt. van de productie. Men zal dus het areaal met ongeveer 11.500 ha kunnen verminderen⁸⁾.

De tuinbouwproductie.

Groenten hebben een hoog watergehalte, terwijl ze maar 2.5 à 9 pCt. koolhydraten bevatten. Zij zijn echter vooral belangrijk door haar gehalte aan vitamines en minerale zouten. Volgens Ragnar Berg en zijn medestanders⁹⁾ zou het lichaam met minder eiwitten kunnen volstaan, indien men bij de voeding een basen-

⁷⁾ Blijkens een dagbladbericht van 23 dezer heeft de Minister van Economische Zaken zoo juist besloten om een reservesuikervoorraad aan te leggen en daartoe den uitzaai van suikerbieten te bevorderen door het kwantum suikerbieten, waarvoor de „garantieprijs" door de suikerfabrieken zal kunnen worden betaald, te verhoogen van 1586 op 2000 millioen kilogram.

⁸⁾ Erwten- en boonenmeel is tijdens den wereldoorlog vaak door het broodmeel gemengd om het eiwitgehalte te verhoogen, terwijl het ook als haver-Ersatz voor paardenvoeder is gebruikt. Bovendien is het stroo van deze gewassen een gewaardeerd veevoeder.

Voor de planteneiwitvoorziening is echter het aanbouden van het volle plantareaal niet noodig. Een dagrantsoen van 400 gram groenten (2.5 pCt. eiwit), 650 gram aardappelen, 400 gram brood en 25 gram erwten en boonen per hoofd bevat ongeveer 56 gram eiwit. Als reserve aan koolhydraten is het 21.000 ton groente- en erwten-surplus van weinig beteekenis, daar dit meerkomt op ongeveer 1.5 kg per hoofd en per jaar.

⁹⁾ K. F. von Kùgelgen en Ragnar Berg. De vitaminen en ziekten door vitaminetekort ontstaan, p. 7.

overschot heeft, dus indien meer voedingsmiddelen met basenvormende dan met zuurvormende bestanddeelen worden genuttigd. Hij raadt daarom aan zesmaal meer aardappelen, groenten en vruchten te eten dan brood, meelkost, kaas, vleesch, visch en eieren, welke laatste voedingsmiddelen een zuuroverschot geven.

Wat hiervan ook waar moge zijn, in oorlogstijd zal men *noodgedwongen* het advies van Ragnar Berg cum suis moeten opvolgen. Men zal minder brood, meelkost, kaas, vleesch, visch en eieren *kunnen* eten en meer aardappelen en ook groenten *moeten* nuttigen. Want aardappelen alleen vormen een te eentonig menu, zoodat ons groentenoverschot in oorlogstijd van groote beteekenis wordt, zooals overigens de ervaring in den vorigen oorlog heeft geleerd.

In Duitschland en Engeland heeft men in den vorigen oorlog in verband met dit gebrek aan groenten, den tuinbouw in particuliere tuinen en openbare plantsoenen dan ook sterk aangemoedigd. Duitschland heeft voorts na den oorlog krachtig gewerkt aan de praktische uitvoering van de „Heimstätten"-beweging, waarbij men er naar streeft in de omgeving der groote steden arbeidersdorpen op te richten met eigen huizen en een erf van 1000 m², waarop aardappelen, groenten en kleinvee kunnen worden geteeld. Niet alleen zou de voedselvoorziening daardoor aanzienlijk verbeterd worden, maar bovendien zouden deze tuindorpen de kwetsbaarheid uit de lucht der groote steden belangrijk verminderen. Ondanks den steun van den staat heeft men bij de uitvoering met heel wat financieele moeilijkheden en grondstoffengebrek te kampen.

De voorziening van koolhydraten in oorlogstijd.

De koolhydraten zijn de ruggegraat van de voedselvoorziening. Zoo ons de voedseltoevoer wordt afgesneden, zullen wij in de eerste plaats moeten trachten de voorziening in koolhydratenvoedsel door een aanplantregeling veilig te stellen, terwijl wij het rantsoen aan eiwitten en vetten moeten verminderen. Dan is het echter dringend noodig de caloriceënwaarde, voortspruitende uit het verminderde verbruik aan vetten en eiwitten te compenseeren. Indien men van gemiddeld 120 gram eiwit op het minimum van 90 gram eiwit moet terugvallen en van 80 gram vet op het minimum van 40 gram vet, beteekent dit een vermindering van ongeveer 480 caloriceën per dag, wat ongeveer equivalent is aan 300 gram aardappelen en 250 gram groenten *per volwassenen*, of van $\frac{300}{1.21}$

dus ongeveer 250 gram aardappelen en 200 gram groenten *per hoofd*. *Hiervoor zullen wij dus inclusief bederf van 10 pCt. ongeveer 880.000 ton aardappelen en ruim 700.000 ton groenten per jaar extra boven het huidige normale verbruik noodig hebben. Men moet dus rekening houden met een sterke stijging van het verbruik van consumptie-aardappelen en groenten als het eiwitrantsoen en het vetrantsoen moeten worden verminderd. Stelt men het totale aardappelerantsoen op 650 gram per hoofd, en het totale groententrantsoen op 400 gram, dan zal men hiervoor ongeveer 2 millioen ton aardappelen noodig hebben per jaar en ongeveer 1.3 millioen ton groenten.* Door uitbreiding van het areaal van consumptie-aardappelen zullen wij stellig in deze grootere behoeften kunnen voorzien.

Voor onze groentenvoorziening zal dit echter moeilijker zijn. Hoe groot onze groentenproductie is in tonnen, is niet bekend. In 1932 voerden wij echter 400.000 ton groenten uit. Onbereikbaar lijkt een meerdere productie van 700.000 ton boven het normale huidige verbruik zeker niet. Krachtige maatregelen voor het conserveeren van groenten zullen echter noodig zijn.

Dr. W. K. H. FEUILLETAU DE BRUYN.

DE SECURITIES AND EXCHANGE COMMISSION EN DE NEW DEAL.

Zoals ik reeds in het inleidende artikel ¹⁾ deed uitkomen, behoort de Securities and Exchange wetgeving, in haar geheel genomen, tot de belangrijkste prestaties door de Rooseveltse regering verricht. Zij zal in haar hoofdlijnen van kracht en waarde blijven lang nadat de tegenwoordige president der Vereenigde Staten en zijn partij van de macht zullen zijn verdrongen.

Uiteraard zijn de persoonlijkheid en het gezag van de mannen, die aan de spits van een instelling als de S.E.C. staan en het stempel op haar activiteit drukken, van overwegende betekenis voor de reactie der openbare meening op het werk van den wetgever, waarop zij berust. De wetgever nu heeft van meet af aan getracht de S.E.C. zooveel mogelijk aan de partijpolitiek te onttrekken door te bepalen, dat deze — evenals alle andere federale commissies — op den z.g. „no-partisan” grondslag samengesteld moest worden: d.w.z. dat niet meer dan drie harer leden aanhangers van dezelfde politieke partij mochten zijn. Aangezien in de Vereenigde Staten in hoofdzaak nog het tweepartijen-stelsel vigeert, komt het hierop neer, dat telkens op zijn minst twee republikeinen tot Commissioners moeten worden benoemd. Inderdaad was de eerste president der S.E.C. Joseph P. Kennedy, thans ambassadeur der Vereenigde Staten bij het Hof van St. James, een progressief republikein, evenals zijn opvolger James M. Landis. De derde president der Securities and Exchange Commission, William O. Douglas, thans rechter in het United States Supreme Court, behoorde tot den conservatieven vleugel der democratische partij, en pas diens enkele maanden geleden benoemde opvolger Jerome Frank, de minst geziene van de persoonlijkheden, die tot nog toe het voorzitterschap hebben bekleed, heeft den naam een radicaal new dealer en exponent van de groep Cohen-Corcoran te zijn.

Het woord en het begrip „New Dealer” zijn afgeleid van „New Deal”. De vraag echter, wat wij onder New Deal eigenlijk hebben te verstaan, is gemakkelijker te stellen dan te beantwoorden. New Deal, het nieuwe systeem, de nieuwe geesteshouding ten opzichte van de problemen der groote massa, de nieuwe sociaal-economische koers, dien hij beloofde te zullen volgen, was een op zichzelf vrij vaag slagwoord uit één der verkiezingsredevoeringen, door Roosevelt tijdens zijn eerste presidentschapscandidatuur, in het najaar van 1932, gehouden, slechts 7 jaar geleden, al wil de verlopen tijd ons langer voorkomen. „We shall give the people a new deal” was per slot van rekening indertijd niet veel anders dan de leuze, te allen tijde door alle demagogen verkondigd: het moet anders worden.

Roosevelt's hervormingsstrijd.

Er zat wellicht heel veel geluk en heel weinig verdienste in, toen Roosevelt in November 1932 bij zijn eerste verkiezing door de gunst der massa omhoog werd gedragen; het zou best kunnen, dat iedere tegenstander der Hooversche regering een soortgelijk succes behaald zou hebben. Geheel iets anders is het echter, dat Roosevelt onmiddellijk na zijn ambtsaanvaarding met den meest bekwamen spoed een omvattend programma van sociale noodmaatregelen ter hand nam. Niet alleen Roosevelt's politieke volgelingen, doch ook de meest oordeelkundigen van zijn tegenstanders erkennen, dat de buitengewone sociale spanningen, die begin 1933 in de Vereenigde Staten aanwezig waren, tot een uitbarsting van niet te overzien omvang zouden hebben kunnen leiden, ware

het niet, dat Roosevelt's initiatief te elfder ure een ontspanning teweeg had gebracht. Roosevelt zelf is te allen tijde hypergevoelig geweest voor hetgeen hij als onredelijke critiek van de zijde der conservatief-kapitalistische kringen beschouwde, juist omdat hij overtuigd was, in 1933 door zijn eigen ingrijpen het Amerikaansche kapitalistische systeem tegen wil en dank gered te hebben. Door hierop te wijzen heeft hij ook zijn republikeinsche oppositie in 1936 een verpletterende nederlaag kunnen bezorgen, waarbij hij met zeer groot succes van een dooieenvoudig verhaaltje gebruik maakte: een oude heer was te water geraakt en hij, Roosevelt, had hem op zijn hulpgeroep niet zonder eigen gevaar gered. Thans, ruim drie jaar later, maakte de drenkeling hem verwijten, dat zijn zijden hoed bij de redding verloren was gegaan!

In zijn tweede ambtsperiode was Roosevelt, het is bekend genoeg, tot nu toe minder fortuinlijk. Of het hem niet goed mocht gelukken, den overgang van tijdelijke noodmaatregelen naar een grootscheepsch permanent programma van sociaal-economische hervormingen te vinden; dan wel of het door hem gevolgde programma te weinig op de economische realiteit georiënteerd was om zonder tegenstand en zonder stoornissen van velerlei aard voor verwezenlijking vatbaar te zijn, valt nu nog niet goed vast te stellen. Aan dezen gang van zaken is het feit niet vreemd, dat Roosevelt's eigen economisch inzicht den hechten grondslag mist, zoodat hij telkens weer onder den invloed van nieuwe adviseurs geraakt; dientengevolge liet zijn economische politiek dan ook herhaaldelijk de meest uitzonderlijke aarzelingen zien.

De taak, waarvoor F. D. Roosevelt zich zag geplaatst, was inderdaad bijzonder moeilijk, omdat, sociaal-economisch beschouwd, zijn ambtstijd in een periode van kentering der samenleving der Vereenigde Staten valt, die zich hoe langer hoe duidelijker begint af te teekenen. Verlerlei kenteekenen wijzen er immers op, dat de crisis der jaren 1929 e.v., waarvan de gevolgen nog steeds niet bij benadering zijn overwonnen, van principieel anderen aard waren dan de vroegere conjunctuur-inzinkingen. Deze brachten weliswaar hevige schokken met zich mede, doch zij maakten geregeld binnen enkele jaren tijds weer plaats voor een nieuwe opleving, waarna de slechts tijdelijk onderbroken expansie in den ouden trend werd voortgezet. Thans is het gevoel van het vooruitstreven in de onbegrensde ruimte grotendeels geweken. Men ziet zich genoodzaakt zich op een, zij het ook vergeleken bij Europeesche verhoudingen nog steeds zeer ruim, maar tenslotte toch begrensd gebied zoo goed mogelijk in te stellen. Het jeugdige élan is geslonken; het sociaal-economische lichaam is ontegenzeggelijk ouder geworden met alle gevolgen van dien, positieve en negatieve.

Het milieu, waarin de S.E.C.-wetgeving tot stand kwam.

Zoolang een leger in het offensief is, moet uit den aard der zaak een geweldige verspilling van materieel en menschenlevens aanvaard worden. Evenzoo heeft tot 1929 de Amerikaansche openbare meening in haar geheel zich weinig aangetrokken van de minder efficiënte wijze van huishouden, die zoowel in de particuliere sfeer, als bij de Overheid in haar verschillende geledingen schering en inslag was. Hier van zijn voorbeelden te over: één van de bekendste is de diepgaande corruptie, die in tal der afzonderlijke staten en lagere corporaties, vooral in de groote steden, heerschte (het beheer van Tammany Hall te New-York is beroemd, of liever berucht). Voorts de „rackets”, zijnde op kapitalistische leest geschoede organisaties ter beoefening en exploitatie van vermogenrechtelijke misdrijven op groote schaal, waar door het Amerikaansche bedrijfsleven op duizenden

¹⁾ Zie E.-S.B. No. 1233 van 16 Augustus 1933.

verschillende punten met evenveel bloedzuigers behept was. In dezelfde lijn ligt het door den democratischen president Jackson ingestelde „spoils system”, zijnde een volstrekt onzakelijke begunstiging van de eigen partijgenooten bij de bezetting van federale betrekkingen (postmasters!); bijgevolg kon na een democratische overwinning in één of andere gemeenteraadsverkiezing geen republikeinsche nachtwaker gehandhaafd blijven. Een verder voorbeeld van het „Amerikaansche systeem” — dit is een nog vager en nog onbepalder machtwoord, dat de conservatieve kring getracht heeft te overtuigen den „New Deal” te stellen —, zooals het er tot nog toe uitzag, zijn de luchthartige financieringsmethoden, die in het Amerikaansche particuliere bedrijfsleven gebruikelijk waren en die o.m. met zich medebrachten, dat de gemiddelde sterfte der Amerikaansche ondernemingen grooter was dan in welk ander beschaafd land ook.

De tot nu toe heerschende mentaliteit openbaart zich echter nog op andere gebieden. Het ontbreken van een sociale verzekering of van welke andere voorziening van sociaal politieke aard ook had tot gevolg, dat het natuurlijke selectieproces zich langs dezelfde lijnen voltrok als in de jungle; daar immers geldt ook het principe van de „survival of the fittest”. En zelfs eenige beperking van de ongeoorloofde middelen in den concurrentiestrijd is van betrekkelijk recenten datum: toepassing van het principe „catch as catch can” op economisch gebied werd voor het eerst door de Interstate Commerce Act van 1887 en door de Sherman Act van 1890 verboden, terwijl met de daadwerkelijke tenuitvoerlegging van het verbod nog enkele tientallen jaren gemoeid waren: pas de Clayton Act van 1913, het werk van President Wilson, betekende een werkelijken vooruitgang op dit gebied.

Dit is het verband, waarin wij, naar mij voorkomt, de Securities and Exchange wetgeving in haar geheel moeten zien, teneinde haar op haar juiste waarde en betekenis te kunnen schatten. Zij is tot stand gekomen op den grondslag van een toenemend onderscheidingsvermogen van moreelen, socialen, als ook van financieelen aard. Men beseft thans, dat zelfs een land, of beter een continent, van den onuitputtelijken natuurlijken rijkdom der Vereenigde Staten de permanente aderlating door ondoelmatige beleggingen op den duur niet kan verdragen, zeer zeker niet nu de economische expansie tot nader order tot staan is gekomen. Er is een groote afstand tusschen het oude adagium „let the stockholder beware”, waardoor 99 pCt. der talloze gevallen van emissie- en effectenzwandel werden gedekt, tot de considerans van de Securities Act van 1933, waarin met zooveel woorden gezegd is, dat het belegend publiek tegen misleiding beschermd dient te worden.

De S.E.C.-wetgeving „blijvend element”.

Ongetwijfeld voorzorg de Security and Exchange wetgeving in een werkelijk zeer ernstige behoefte. Er bestaat dan ook alle reden om aan te nemen, dat dit wetgevingswerk en het met zijn uitvoering belaste orgaan, de S.E.C., behouden zal blijven, hoe ook de verdere politieke ontwikkeling in de Vereenigde Staten moege loopen. Hieraan doet het niets af, dat de administratieve procedure en het algemeen beleid der S.E.C. soms aan soepelheid te wenschen overlieten en dat de effectenhandel en het emissiewezen door een overmaat van voorgeschreven formaliteiten, in de wandeling „red tape” genoemd, overstelpt werden.

De New-Yorksche bank- en beurskringen, die met den verzamelnaam Wallstreet aangeduid plegen te worden, zijn bij herhaling tot een tegenoffensief

tegen de maatregelen der S.E.C. overgegaan. Voor de eerste keer in het najaar van 1937, toen men getracht heeft de Rooseveltse Regeering in het algemeen en de S.E.C. in het bijzonder voor de „recession” aansprakelijk te stellen. Dit offensief stortte in elkaar, toen in het voorjaar van 1938 het hoofd van de onverzoeenlijke fractie der New-Yorksche beurs, Richard Withney, zich aan verduistering, oplichting, valsheid in geschrifte en bedriegelijke bankbreuk bleek te hebben schuldig gemaakt en tot 10 jaar tuchthuis werd veroordeeld.

Vervolgens werd door een commissie onder voorzitterschap van John M. Hancock, partner van de firma Lehmann Brothers, een voorstel tot herziening van de Securities and Exchange Act van 1934 uitgewerkt, dat de betrokken bank- en beurskringen in staat moest stellen aan de effectenmarkt steun te verleenen. De S.E.C. heeft evenwel dit voorstel, nog onder het voorzitterschap van William O. Douglas, in zeer scherpe bewoordingen verworpen, waarbij de S.E.C. zich deed kennen als voorstander van een conservatief financieel beleid der ondernemingen, die een beroep op de emissiemarkt doen. Tot cenig voorstel, strekkende tot verzwakking van de Securities and Exchange-wetgeving en van de bevoegdheid van de S.E.C., is het evenwel in het Congres niet gekomen en er bestaat weinig kans op, dat Roosevelt's republikeinsche oppositie het odium op zich zou willen nemen als begunstiger van den effectenzwandel op te treden.

Het zijn, vreemd als het klinken moge, *niet* de tegenstanders van den New Deal, die het bestaan der S.E.C. en de voortzetting van haar werk bedreigen, doch enkele radicale volgelingen der nieuwe ordening: Roosevelt heeft zijn sociaal-economische hervormingsprogramma bij herhaling in gevaar gebracht door zich in plaats van door rationeele overwegingen door ressentiments en instinctief wantrouwen tegen „big business” en diens exponenten, de z.g. „economic royalists” te laten leiden. Het lijkt alsof een kleine groep van fanatieke aanhangers van de ordeningsgedachte en wel van een *nieuwe* ordening à tout prix van haar invloed op den president gebruik maakt, om dit wantrouwen telkens opnieuw aan te wakkeren en hem zoodoende den kant van een repressieve in plaats van een constructieve politiek op te dringen. Deze groep nu, die meestal met den naam van haar geestelijke leiders Ben Cohen en Tom Corcoran wordt aangeduid, beschouwt, op grond van langs rationeele weg niet volledig te verklaren redenen, „big business” als den geboren aartsvijand der nieuwe ordening. Zij heeft het weten klaar te spelen tal van sleutelposities bij de federale departementen en agentschappen met haar vertrouwensmannen te bezetten. Tot haar gelederen behoorde met name de vroegere General Counsel van het federale departement van financiën, Herman C. Oliphant, op wiens rekening het mislukte experiment der „surtax on undistributed profits” komt. De materiaalverzameling en voorbereiding van dezen maatregel werden echter grootendeels door de research division der S.E.C. verricht.

Dit is dan ook het eenige, doch geenszins denkbeeldige, gevaar, dat de S.E.C. in haar werk bedreigt, dat nl. Roosevelt opnieuw onder de bekoring van één of anderen sociaal-politieke theoreticus geraakt en de organisatie der S.E.C. voor zeer subjectieve doeleinden zal trachten te bezigen. Het scheppen en in stand houden van kunstmatige tegenstellingen tusschen het bedrijfsleven en de overheid zouden een reactie kunnen uitlokken, die ook voor het constructieve werk der S.E.C. gevaarlijk zou kunnen worden, hetgeen, vanuit een objectief standpunt bekeken, uitermate te betreuren zou zijn.

Mr. Dr. F. E. SCHMEY.

INGEZONDEN STUKKEN.

LOONSVERHOOGING EN DE STIJGING VAN DE KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD.

Dr. R. Claeys schrijft ons:

Het is begrijpelijk, dat de stijging der kosten van het levensonderhoud, welke deze eerste oorlogsmaanden reeds te zien geven, in hooge mate de aandacht trekt en dat met steeds meer klem in tal van kringen de vraag wordt opgeworpen, of hierin geen aanleiding ligt voor loonsverhoging. In het nummer van Economisch-Statistische Berichten van 6 December jl. komt een artikel voor van de hand van Dr. O. Bakker over „Loonsverhoging en de stijging van de kosten van het levensonderhoud”, waarin de schrijver, mede op grond van statistische gegevens, hieromtrent een zeer gedecideerde houding aanneemt. Hij verklaart, dat „ook de loontrekkenden zich een vermindering van reëel inkomen moeten laten welgevallen” en dat voorloopig „tot loonsverhoging nog geen aanleiding is”. In een debat over de juistheid of de onjuistheid, voor de praktijk van dit oogenblik, van een meening als in deze woorden opgesloten ligt, wil ik mij niet begeben, al ben ik in theorie even goed als wie ook overtuigd van de werking van den kringloop: prijsstijging — loonsverhoging — prijsstijging, en van de noodlottige gevolgen hiervan voor groote groepen van verbruikers. Over de wijze echter, waarop de cijfers als bewijsmateriaal worden aangevend, meen ik enkele opmerkingen te moeten maken.

Loonsverhoging zal, naar de meening van den schrijver, niet eerder moeten worden gegeven, dan nadat het indexcijfer der kosten van het levensonderhoud met meer dan 5 pCt. zal zijn gestegen. Een dergelijke stijging is thans ¹⁾ nog niet bereikt en zelfs kan — aldus zijn opvatting — het bekende cijfer 4.6 van het Amsterdamsche Bureau van Statistiek, dat de toeneming der kosten van het levensonderhoud voor arbeidersgezinnen van Augustus op October 1939 weergeeft, niet als de werkelijke uitdrukking der stijging sedert vóór den oorlog worden aangenomen, omdat één enkele maand — Augustus — als grondslag van vergelijking te kort is. Neemt men het gemiddelde van het jaar 1938 als vergelijkingsbasis, dan blijkt de stijging in October 1939 slechts te bedragen 3.0 pCt.

Het is jammer, dat op deze wijze in een zaak, waarin tot dusver voor alle betrokken partijen zekerheid en vastheid heerschten, twijfel en verwarring kunnen gaan ontstaan. Twijfel en verwarring voortspruitend uit het feit, dat nu een ieder zich kan afvragen, of de cijfers niet zoodanig te hanteeren zijn, dat zij dienstbaar worden om steun te geven aan een bepaalde stelling. Het Amsterdamsche indexcijfer over Augustus 1939 bedroeg 136.5. Over October bedroeg het 142.8, d.i. 4.6 pCt. meer dan in Augustus. Het gemiddelde van de twaalf maandcijfers in 1938 was

¹⁾ Het artikel van Dr. Bakker en mijn opmerkingen daaromtrent werden geschreven, toen het cijfer over November nog niet bekend was.

138.6 Het is duidelijk, dat de vergelijking van 142.8 met 138.6 een kleinere toenemenig doet zien dan die van 142.8 met 136.5. Maar waarom acht Dr. Bakker het jaar 1938 een goede vergelijkingsbasis? Omdat, zegt hij, „de prijsverhogingen na de devaluatie van den Gulden in 1936 waren uitgewerkt en het indexcijfer gedurende dat jaar zeer stabiel geweest is”. Het eerste, wanneer men het althans bedoelt voor het jaar in zijn geheel, staat evenwel volstrekt niet vast, en het tweede is onjuist. Immers, eerst in den loop van 1938 begonnen de teekenen zich te doen gevoelen, welke een dergelijke „uitwerking” konden doen vermoeden en eerst aan het einde van 1938 werd aangenomen, dat de uitwerking bereikt was, terwijl de maandelijksche indexcijfers gedurende dat jaar schommelden tusschen 137.4 en 140.4! Om deze redenen aan het jaar 1938 de voorkeur te geven, lijkt dus niet gemotiveerd.

Als men Augustus 1939 als basis te smal vindt, waarom dan niet evengoed een andere periode dan het jaar 1938 als grondslag aangenomen? Men heeft die voor het kiezen. Begrijpelijker dan 1938 ware in elk geval het volle jaar vóór het uitbreken van den oorlog, derhalve de periode September 1938 — Augustus 1939; op deze basis is echter de stijging in October 1939 nog 4.0 pCt. Of de geheele periode van de devaluatie in September 1936 af tot Augustus 1939; op dezen grondslag bedraagt de stijging 4.1 pCt. ²⁾ Vooral voor het eerste is inderdaad veel te zeggen, maar de keuze van 1938 lijkt waarlijk te gekunsteld.

Bij nadere beschouwing van de cijfers over dit jaar ontdekt men trouwens spoedig, dat het jaar uiteenvalt in twee helften met verschillend karakter: voor het eerste halfjaar is het cijfer gemiddeld 138.9, voor het tweede 138.3. Het gemiddelde over de eerste twee kwartalen van 1939 bedraagt 137.1 Augustus 1939 geeft 136.5 Van den aanvang van 1938 tot Augustus 1939 is er dus een dalende tendens: 138.9, 138.3, 137.1, 136.5. En te beginnen met het intreden van den oorlogstoestand wordt die lijn nu naar boven omgebogen: September 139.1, October 142.8 ³⁾. Mag dan niet elk van deze cijfers worden vergeleken met het prijsniveau, bereikt in de maand vóór het uitbreken van den oorlog? Hiermee gebeurt niet anders dan het constateeren van concrete feiten.

Ongetwijfeld is het een ieders recht loonsverhoging vooralsnog ongewenscht te vinden. Indien echter tot staving van die stelling met de indexcijfers wordt gewerkt, moet de billijkheid toch meebrengen, dat het probleem dan ook in zijn vollen omvang juist gesteld wordt. Dan kan men niet volstaan met

²⁾ Deze berekening maakt een „weging” van de cijfers noodig, omdat wel maandcijfers beschikbaar zijn voor de periode September—December 1938, maar voor de periode tusschen December 1938 en Augustus 1939 alleen kwartaalcijfers over Maart en Juni.

³⁾ Inmiddels is het November-cijfer gepubliceerd. Het bedraagt 144.3 of 5.7 pCt. meer dan in Augustus 1939 en 5.1 pCt. meer dan gemiddeld in het jaar September 1938 — Augustus 1939.

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	16-24 Dec. 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	16-24 Dec. 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	1939	1938
Tarwe	4.000	758.623	1.458.982	—	74.091	20.553	832.714	1.479.535
Rogge	2.140	150.158	242.186	—	3.740	—	153.898	242.186
Boekweit	—	15.495	20.387	—	—	—	15.495	20.387
Maïs	19.395	710.646	1.178.530	5.883	110.564	87.560	821.210	1.266.090
Gerst	1.000	244.140	488.222	—	14.115	23.782	258.255	512.004
Haver	1.100	182.788	217.162	—	3.260	9.752	186.048	226.914
Lijnzaad	1.100	137.856	161.078	3.000	244.543	221.424	382.399	382.502
Lijnkoek	300	87.693	55.353	—	150	225	87.843	55.578
Tarwemeel	2.915	59.115	57.715	—	5.446	10.272	64.561	67.987
Andere meelsoorten	—	19.444	37.339	—	6.337	5.520	25.781	42.859

een vrij algemeene uitspraak, die alle groepen van loontrekkenden ten opzichte van den tijd, waarop de loonen voor het laatst werden herzien, over één kam scheert, doch moet voor de verschillende vakken worden nagegaan, wanneer de herziening is geschied, en moet bij de beoordeeling verder rekening worden gehouden met de kosten van het levensonderhoud ten tijde dier herziening. Dit echter slechts terloops. Want, zooals gezegd, in den strijd pro en contra loonsverhooging wil ik mij niet mengen. Ik geloof, dat het reeds belangrijk genoeg is, wanneer zij, die met het produceeren van cijfermateriaal belast zijn, tevens toezien op het gebruik, dat bij de oplossing van praktische vraagstukken van dit cijfermateriaal gemaakt wordt.

N a s c h r i f t. Ik heb vier gronden aangegeven, die mij bij de keuze van 1938 als vergelijkingsbasis geënd hebben.

1. Augustus 1939 is als basis te smal.
2. In 1938 waren de prijsverhoogingen na de devaluatie van den Gulden uitgewerkt.
3. Het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud is dat jaar zeer stabiel geweest.
4. De loonsverhoogingen, die na September 1936 zijn gegeven, hebben ook meest in 1938 haar beslag gevonden en nadien hebben geen verlagingen van beteekenis plaats gehad.

Tegen het eerste motief heeft de heer Claeys blijkbaar geen bezwaar, het vierde noemt hij niet, zoodat ik mag aannemen, dat hij het onderschrijft.

Ten aanzien van den derden grond zegt hij, dat eerst in den loop van 1938 de teekenen zich deden gevoelen, welke de „uitwerking” van de devaluatie van den Gulden op de (kleinhandels)prijzen konden doen vermoeden.

Ik blijf er bij, dat de loop der indexcijfers — zie onderstaande reeks — er op wijst, dat de invloed van de devaluatie vóór 1938 in die indexcijfers tot uitdrukking is gekomen.

Indexcijfers van de kosten van levensonderhoud.

Arbeidersgezinnen Amsterdam (1911—1913 = 100).

1936 1e kwartaal	131.1	October	139.7
2e	131.1	November	139.7
3e	132.0	December	139.4
devaluatie		1938 Januari	139.1
October	133.5	Februari	138.7
November	133.9	Maart	137.9
December	133.4	April	138.2
1937 Januari	134.1	Mei	139.1
Februari	133.9	Juni	140.4
Maart	134.2	Juli	138.7
April	136.0	Augustus	138.4
Mei	136.2	September	138.7
Juni	137.9	October	138.3
Juli	138.7	November	137.4
Augustus	139.1	December	138.3
September	138.8		

De heer Claeys meent, in tegenstelling met mij, dat het indexcijfer in 1938 niet zeer stabiel was. Hij noemt als uitersten de maandcijfers 137.4 en 140.4. Nu was het jaargemiddelde 138.6: het minimum is nog niet 1 procent lager, het maximum slechts ruim 1 procent hooger dan dit gemiddelde. Ik meen, dat men bij dergelijke geringe fluctuaties gerust van stabiliteit mag spreken.

Tenslotte merkt Dr. Claeys nog op, dat voor de verschillende groepen van loontrekkenden rekening gehouden moet worden met het tijdstip, waarop de loonen het laatst herzien zijn.

Deze tegenwerping had ik reeds voorzien en ik heb haar in mijn artikel bij voorbaat beantwoord door te stellen, dat mijn conclusies niet gelden voor die bedrijfstakken, waarin de loonen reeds aanwijsbaar laag of te laag waren en ook niet voor de werklozen.

Dr. O. BAKKER.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. (Disc. Wissels. 3 28 Aug. '39	Lissabon	4 11 Aug. '37
Bk. { Bel. Binn. Eff. 3 1/2 28 Aug. '39	Londen	2 26 Oct. '39
{ Vrsch. in R.C. 3 1/2 28 Aug. '39	Madrid	5 15 Juli '35
Athene	N.-York F.R.B.	1 26 Aug. '37
Batavia	Oslo	4 1/2 21 Sept. '39
Belgrado	Parijs	2 3 Jan. '39
Berlijn	Praag	3 1 Jan. '36
Boekarest	Pretoria	3 1/2 5 Mei '38
Brussel	Rome	4 1/2 18 Mei '36
Boedapest	Stockholm	3 14 Dec. '39
Calcutta	Tokio	3.46 11 Mrt. '38
Dantzig	Warschau	4 1/2 18 Dec. '37
Helsingfors	Zwits. Nat. Bk.	1 1/2 25 Nov. '36
Kopenhagen		

1) 1 1/2 % bankwissels i. z. verk. Belgische prod. in het buitenland.

OPEN MARKT.

	1939				1938	1937	1939
	23 Dec.	18/23 Dec.	11/16 Dec.	4/9 Dec.	19/23 Dec.	20/24 Dec.	14/19 Aug.
Amsterdam Partic. disc.	2 1/4	2-3/8	2-1/4	2 1/8-3/4	3/8	1/4	1/2
Prolong.	2 3/4	2 3/4	2 3/4	2 3/4	1 1/2	1 1/2	3/4
Londen Daggeld	1 1/4 2)	1 7/8-1 1/4 4)	1 7/8-1 1/4	3/4-1 1/4	1 1/2-1	1 1/2-1	1 1/2-3 1/4
Partic. disc.	3/4-1 1/4 2)	3/4-1 1/4 4)	3/4-1 1/4	1 3/16-1 1/4	1-1 1/8	5/8-1 1/16	1 3/16-3 7/8
Berlijn Daggeld	2 1/8 3/8 3)	2 1/8-5/8 5)	2 1/4-3/4 6)	2 1/8-1 1/2 7)	2 1/2-3	—	2 1/4-5/8
Maandgeld	2 1/4-1 1/2 3)	2 1/4-1 1/2 5)	2-1 1/2 6)	2 1/4-1 1/2 7)	2 1/4-3	—	2 1/4-5/8
Part. disc.	2 1/8 3)	2 1/8 5)	2 1/8 6)	2 1/8 7)	2 1/8	—	2 1/8
Warenw.	4-1 1/2 2)	4-1 1/2	4-1 1/2 6)	4-1 1/2 7)	4-1 1/2	—	4-1 1/2
New York Daggeld 1)	1	1	1	1	1	1	1
Partic. disc.	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2

1) Koers van 22 Dec. en daaraan voorafgaande weken (t/m. Vrijdag.

2) 16 Dec. 3) 22 Dec. 4) 11/16 Dec. 5) 16/22 Dec. 6) 11/15 Dec. 7) 4/8 Dec.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
19 Dec. 1939	1.87 15/16	7.41 1/2	75.50	4.21	31.28	100%
20 " 1939	1.88 3/8	7.43 1/2	75.60	4.21 1/2	31.36	100%
21 " 1939	1.88 5/16	7.43	75.55	4.21 3/4	31.34	100%
22 " 1939	1.88 3/8	7.43	75.55	4.21 1/2	31.38	100%
23 " 1939	1.88 3/8	7.43 1/2	75.55	4.21 1/2	31.40	100%
25 " 1939	—	—	—	—	—	—
Laagste d.w. 1)	1.87 1/2	7.41	75.30	4.19	31.20	100
Hoogste d.w. 1)	1.88 3/8	7.45	75.75	4.23	31.42 1/2	101
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
19 Dec. 1939	42.17 1/2	—	—	—	—
20 " 1939	42.25	—	—	—	—
21 " 1939	42.24 1/2	—	—	—	—
22 " 1939	42.25	—	—	—	—
23 " 1939	42.25	—	—	—	—
25 " 1939	—	—	—	—	—
Laagste d.w. 1)	42.17 1/2	—	—	—	—
Hoogste d.w. 1)	42.27 1/2	—	—	9.60	—
Muntpariteit	48.003	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
19 Dec. 1939	44.80	36.35	42.75	—	43	165 1/4
20 " 1939	44.87 1/2	36.40	42.80	—	43	166 1/2
21 " 1939	44.90	36.37 1/2	42.80	—	43	166 1/2
22 " 1939	44.85	36.37 1/2	42.80	—	43	166 1/2
23 " 1939	44.87 1/2	36.40	42.80	—	42 7/8	166 1/2
25 " 1939	—	—	—	—	—	—
Laagste d.w. 1)	44.75	36.32 1/2	42.65	—	42 1/4	164
Hoogste d.w. 1)	44.90	36.42 1/2	42.85	—	43 1/2	167 1/2
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

*) Nootering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.

In 't iste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parys (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
19 Dec. 1939	3,95	2,24	40,20	53,16
20 " 1939	3,95	2,24	40,20	53,09
21 " 1939	3,95	2,24	40,20	53,10
22 " 1939	3,94 3/4	2,23 3/4	40,20	53,10
23 " 1939	3,94 3/4	2,23 3/4	40,20	53,09 1/2
25 " 1939	—	—	—	—
26 Dec. 1938	—	—	—	—
Muntpariteit ..	4,86	3,90 3/4	23,81 1/4	40 3/16

GROOTHANDELSPRIJZEN VAN BELANGRIJKE VOEDINGS- EN GENOTMIDDELLEN

1) Zie blz. 833 van E.-S.B. v. 8 Nov. jl.

Main table containing prices for various commodities: GERST, MAIS, ROGGE, TARWE, BURMA RIJST, BOTER per kg., KAAS, and EIERS. Columns include commodity name, quantity, and price.

* In verband met den internationalen toestand geen notering, waardoor ook het berekenen der indexcijfers achterwege moet blijven.

Table with multiple sections: JUTE, KATOEN, AUSTRALISCHE WOL, JAPAN. ZIJDE, RUBBER, and GROENSTOFFEN VAN AGRARISCHEN AARD. Each section lists commodity prices.

Table with multiple sections: KOPER, LOOD, TIN, IJZER, GIETERIJ-IJZER, ZINK, and ZILVER. Each section lists commodity prices.

Table with columns for GE-SLACHTE RUNDEREN, GE-SLACHTE VARKENS, DEENSCHE BACON, BEVRONDEN ARG. RUND-VLEESCH, CACAO G.F., KOFFIE, SUIKER, and THEE. Rows include years from 1927 to 1938 and months from Jan 1939 to Dec 1939.

Table with columns for GRENHOUT, VURENHOUT, KOE-HUIDEN, COPRA, GRONDNOTEN, LIJNZAAD, and GOUD. Rows include years from 1927 to 1938 and months from Jan 1939 to Dec 1939.

a) Notering van September. b) Nominaal.

Table with columns for STEENKOLEN, PETROLEUM, BENZINE, KALK-SALPETER, ZWAVELZURE AMMONIAK, CEMENT, and STEENEN. Rows include years from 1927 to 1938 and months from Jan 1939 to Dec 1939.

c) Notering van November.

KOERSEN TE LONDEN.

Table of exchange rates for various locations including Alexandrië, Athene, Bangkok, Budapest, Buenos Aires, Calcutta, Hongkong, Istanbul, Kobe, Lissabon, Montevideo, Montreal, Rio de Janeiro, Shanghai, Singapore, Valparaiso, and Warschau.

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 15 Nov. 1938 17.13. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

Table showing silver and gold prices in London and New York for various dates from 1939 to 1938.

1) In pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) In guldens per Kg. 1000/1000. 4) In sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Table showing the status of the state treasury, divided into 'Vorderingen' (Assets) and 'Verplichtingen' (Liabilities).

Table showing the 'NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.' (Dutch-Indies Floating Debt) with details on assets and liabilities.

Table showing 'SURINAAMSCHE BANK' details, including assets and liabilities in thousands of guilders.

Table showing 'SURINAAMSCHE BANK' details, including assets and liabilities in thousands of guilders.

BANK VAN ENGELAND.

Table showing data for the Bank of England, including metal, banknotes in circulation, and other securities.

Table showing deposits for the Bank of England, including government, public, and other deposits.

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Table showing data for the Bank of France, including gold, silver, and foreign exchange.

Table showing circulation and court records for the Bank of France.

1) Sluitpost activa.

DUITSCHE RIJKSBANK.

Table showing data for the Deutsche Reichsbank, including gold and foreign exchange, and other securities.

Table showing effective and diverse active and passive items for the Deutsche Reichsbank.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Table showing data for the Nationale Bank van België, including gold and foreign exchange, and other securities.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Table showing data for Federal Reserve Banks, including gold reserves and other assets.

Table showing data for Federal Reserve Banks, including deposits and capital.

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedeutueerd. 2) „Other Cash” does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes. 3) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 4) Verhouding tot voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Table showing data for banks connected to the Federal Reserve System, including loans and deposits.

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.

